

УДК 015:061.1](477):001.891](045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2023.3(320).3-11

Галина Гуцол,
заступниця директора з наукової роботи
Книжкової палати України,
e-mail: ggutsol@ukrbook.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1800-0618>

Прикладні наукові дослідження Книжкової палати України у 2022 році: зміст, результати, впровадження

У статті йдеться про прикладні наукові дослідження, виконані Державною науковою установою "Книжкова палата України імені Івана Федорова" у 2022 р.

Здійснено огляд переліку та змісту робіт, виконаних згідно з Календарним планом. Зокрема, об'єктами дослідження за темою 1 "Розроблення і комплексний аналіз адміністративних даних випуску видань України у 2021—2022 рр. та формування електронних довідково-інформаційних ресурсів" стали обов'язкові примірники видань, українські та зарубіжні засоби масової інформації, інформаційні бази даних, Міжнародні стандартні номери (ISBN, ISMN, ISSN), національні еталонні таблиці Універсальної десятикової класифікації (УДК), а метою — забезпечення галузі та суспільства адміністративними даними щодо випуску видавничої продукції, що характеризують явища й процеси, які відбуваються у видавничій сфері, електронними інформаційними ресурсами з питань видавничої та бібліотечної справи; сприяння ефективному використанню видавцями нормативних документів та інформаційних матеріалів для підвищення загального рівня культури видавничої продукції.

Об'єктами дослідження за темою 2 "Розроблення баз даних поточної державної бібліографії України 2021—2022 рр. та ретроспективного фонду 1920-х, 1950-х, 1960-х рр." стали обов'язкові примірники видань України 2021—2022, 1927, 1955, 1961, 1964—1991 рр., бази даних державної бібліографії за 2021 р., а метою роботи — забезпечення суспільства повною, систематизованою за усіма галузями науки бібліографічною інформацією про всі види видань 2021—2022 рр., випущені на терені України, аналітичною інформацією про тематичну спрямованість книговидання та публікацій у науковій періодиці; уведення в науковий обіг відомостей про окремі види видань ретроспективного фонду Державного архіву друку за визначений період.

Наведено шляхи й засоби впровадження результатів наукових робіт і сфери їх використання.

Ключові слова: адміністративні дані; книговидання; моніторинг; обов'язковий примірник; ЗМІ; УДК; національний стандарт; ISBN/ISMN, ISSN; національна бібліографія; бібліометричний аналіз

Постановка проблеми. Щороку Книжкова палата України здійснює прикладні наукові дослідження за кількома темами, що фінансуються за бюджетною програмою 3802020 "Наукова і науково-технічна діяльність у сфері засобів масової інформації, книговидавничої справи та інформаційно-бібліографічної діяльності". Результати виконаних робіт подаються у вигляді роздрукованого звіту розпоряднику бюджетних коштів другого рівня, до сфери управління якого належить Книжкова палата України, — Держкомтелерадіо, а також, відповідно до законодавства, Українському інституту науково-технічної експертизи та інформації (УІНТЕІ), створеному з метою забезпечення здійснення та наукового супроводу заходів із реалізації державної політики у сферах наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності й трансферу технологій, а також для реєстрації всієї наукової тематики, що виконується в Україні.

Окремі результати наукових робіт (НР) публікуються у вигляді монографій, а також аналітичних оглядів і наукових статей у друкованих засобах масової інформації (ЗМІ) і наукових фахових виданнях. Огляди всіх результатів виконання наукової тематики Книжковою палатою України щороку публікуються на її офіційному вебсайті [1], але у друкованих виданнях висвітлюються зрідка. Пропоновану статтю спрямовано на виправлення цього недоліку.

Мета статті: висвітлення результатів наукових робіт, виконаних Книжковою палатою України у 2022 р., шляхів і засобів їх впровадження та сфер використання.

Предмет дослідження: результати наукової роботи та дослідження Книжкової палати України у 2022 р.

Виклад основного матеріалу дослідження. 1 березня 2023 р. у приміщенні Держкомтелерадіо відбулося засідання комісії з приймання НР,

створеної згідно з Наказом Держкомтелерадіо від 14.02.2023 № 18 "Про утворення комісії з приймання прикладних наукових досліджень, виконаних Державною науковою установою «Книжкова палата України імені Івана Федорова» та Державною науковою установою «Енциклопедичне видавництво» у 2022 р.". Комісія затвердила Програму приймання НР та одноставним голосуванням ухвалила рішення, що зазначені наукові роботи виконано в повному обсязі відповідно до вимог нормативно-правових документів, затверджених тем і Календарного плану виконання НР.

Комісія також затвердила результати виконаних НР і зазначила в Акті приймання, що результати наукових робіт Книжкової палати України мають прикладні складові та рекомендувала до використання органами виконавчої влади, Державною службою статистики України, суб'єктами видавничої справи, бібліотеками, інформаційними центрами, науковими установами, організаціями в галузі ЗМІ та національної безпеки України, статистичної діяльності, міжнародними організаціями, профільними навчальними закладами тощо.

Отже, розглянемо зміст і результати виконаних НР докладніше.

У 2022 р. Книжковою палатою України виконано прикладні науково-дослідні роботи за двома темами:

Тема 1: "Розроблення і комплексний аналіз адміністративних даних випуску видань України у 2021—2022 рр. та формування електронних довідково-інформаційних ресурсів"

Державний реєстраційний № 0122U000587.

Керівник: директор, доктор технічних наук, професор М. І. Сенченко.

Відповідальний виконавець за темою: перший заступник директора з наукової роботи, кандидат наук із соціальних комунікацій А. Л. Мураховський.

Тема 2: "Розроблення баз даних поточної державної бібліографії України 2021—2022 рр. та ретроспективного фонду 1920-х, 1950-х, 1960-х рр."

Державний реєстраційний № 0122U000588.

Керівник: заступниця директора з наукової роботи Г. О. Гуцол.

Тематику НР на 2022 р. затверджено Наказом Держкомтелерадіо від 22.12.2021 № 598. Паспорт бюджетної програми 3802020 "Наукова і науково-технічна діяльність у сфері засобів масової інформації, книговидавничої справи та інформаційно-бібліографічної діяльності" на 2022 р., за якою виконувалися НР, затверджено Наказом

Міністерства культури та інформаційної політики України від 02.02.2022 № 52.

ТЕМА 1

Об'єкти дослідження: обов'язкові примірники видань, українські та зарубіжні засоби масової інформації, інформаційні бази даних, Міжнародні стандартні номери (ISBN, ISMN, ISSN), національні еталонні таблиці Універсальної десятикової класифікації (УДК).

Мета роботи: забезпечення галузі та суспільства адміністративними даними щодо випуску видавничої продукції, що характеризують явища й процеси, які відбуваються у видавничій сфері, електронними інформаційними ресурсами з питань видавничої та бібліотечної справи; сприяння ефективному використанню видавцями нормативних документів та інформаційних матеріалів для підвищення загального рівня культури видавничої продукції.

Методи дослідження: моніторинг, аналіз, синтез, узагальнення, прогнозування — під час підбиття підсумків на різних етапах дослідження. Статистичний метод використовувався для опрацювання результатів аналізу видавничої діяльності.

У ході виконання НР проведено такі роботи:

— опрацьовано та проаналізовано адміністративні дані випуску видань в Україні у 2021—2022 рр. за кількісними показниками у взаємозв'язку з якісними ознаками; досліджено стан книговидання у 2022 р. та спрогнозовано його обсяги до кінця року (державна бібліографічна реєстрація обов'язкових примірників видань поточного року завершується 31 січня наступного року для забезпечення достовірності статистичного обліку видань. Таке рішення прийнято для того, щоб адміністративні дані з видань, випущених у листопаді—грудні, обов'язкові примірники яких надходять у Книжкову палату України впродовж січня, увійшли у статистику поточного року);

— досліджено повноту надходжень обов'язкового примірника видань України на підставі аналізу звітів видавців про випуск видавничої продукції за формами 1-В (книги) та 1-В (ЗМІ) у порівнянні із зареєстрованими у базах даних;

— розроблено проект національного стандарту ДСТУ 4861: __ (ISO 8:2019, NEQ; ISO 1086:1991, NEQ; ISO 7275:1985, NEQ) "Інформація та документація. Видання. Вихідні відомості";

— актуалізовано змінами та доповненнями за 2014—2015 рр. електронний інформаційний

масив національного еталона Універсальної десятикової класифікації (УДК); відредаговано національну базу даних УДК, експортовану в міжнародну базу даних Консорціуму УДК (Нідерланди, м. Гаага);

— актуалізовано базу даних використання міжнародних стандартних номерів ISBN/ISMN та ISSN;

— проведено моніторинг українських і зарубіжних ЗМІ щодо національної безпеки в інформаційній сфері, євроатлантичної інтеграції України, а також щодо книговидання у провідних країнах світу;

— здійснено добір матеріалів до чотирьох випусків довідника "Календар знаменних і пам'ятних дат";

— актуалізовано інформаційне наповнення вебсайту Книжкової палати України;

— розроблено аналітичні огляди за темою дослідження.

Результати НР та їх впровадження:

1. *Звіт (адміністративні дані) про випуск неперіодичних видань в Україні у 2021 р.*

2. *Звіт (адміністративні дані) про випуск періодичних і продовжуваних видань (крім газет) в Україні у 2021 р.*

3. *Звіт (адміністративні дані) про випуск газет в Україні у 2021 р.*

Усі три звіти подано в Державну службу статистики України 30.06.2022 для складання офіційної державної статистики України та в Держкомтелерадіо у складі річного звіту про виконання НР. Розроблені згідно з Календарним планом аналітичні огляди щодо випуску неперіодичних, періодичних і продовжуваних видань у 2021 р. подано в Держкомтелерадіо у складі щоквартальних інформаційних записок, опубліковано в науковому фаховому журналі "Вісник Книжкової палати" [2].

Здійснено збирання й узагальнення адміністративних даних щодо випуску неперіодичних видань в Україні у 2022 р. Оперативні дані з бібліографічного реєстру щотижнево публікувалися на титульній сторінці сайту Книжкової палати України, розроблено аналітичні огляди випуску видань у I півріччі, станом на 1 грудня, прогноз випуску до кінця 2022 р. і на 2023 р.

На сайті Книжкової палати у розділі "Друк України" опубліковано докладнішу аналітику щодо випуску видань у 2021 р. та I півріччі 2022 р. Варто зазначити, що у цьому розділі сайту подано інформацію щодо книговидання в Україні з 2005 р. [3].

4. *Остаточні узагальнені дані про надходження обов'язкових примірників видань України за 2021 р. та узагальнені дані про надходження обов'язкових примірників видань України за I квартал, I півріччя, за 9 місяців 2022 р. і станом на грудень 2022 р. подано в Держкомтелерадіо у складі щоквартальних інформаційних записок за I, II, III квартали 2022 р., за 2022 р. — у заключному звіті про виконання НР за темою. Аналітичний огляд щодо надходження обов'язкового примірника опубліковано в журналі "Вісник Книжкової палати" [4].*

За результатами аналізу звітів про випуск друкованих ЗМІ станом на грудень 2022 р. суб'єктам видавничої справи направлено 8 офіційних (рекомендованих) і 59 електронних листів щодо ненадсилання звітів та обов'язкових примірників видань. За підсумками проведеної роботи 8 суб'єктів діяльності друкованих ЗМІ надіслали 8 звітів за формою 1-В (ЗМІ) та 10 суб'єктів доставили обов'язкові примірники 11 назв видань.

Загалом упродовж звітнього періоду 81 видавець книжкової продукції та 35 суб'єктів діяльності друкованих ЗМІ отримали консультації щодо доставляння обов'язкових примірників видань і надання звітності.

5. *Актуалізовану базу даних друкованих ЗМІ (газет і журналів) використано для надання послуг користувачам інформації та інформування громадськості шляхом публікації на сайті Книжкової палати України в розділі "Інформаційна діяльність → Друковані ЗМІ" [5]. Базу даних актуалізовано на підставі одержаних обов'язкових примірників видань і звітів видавців про випуск продукції друкованих ЗМІ, що виходять в Україні, внесено видання, які виходили впродовж двох останніх років.*

6. *За результатами моніторингу ЗМІ щодо інформаційної насиченості та змісту матеріалів, висвітлення у ЗМІ питань євроатлантичної інтеграції України, її національної безпеки в інформаційній сфері, висновки та практичні рекомендації з цих питань опубліковано в аналітичному огляді в журналі "Вісник Книжкової палати" [6; 7], подано в Держкомтелерадіо у щотижневих та квартальних інформаційних записках і заключному звіті про виконання НР.*

Актуалізована база даних матеріалів українських і зарубіжних ЗМІ висвітлює ситуацію в Україні у 2022 р.:

— щодо євроатлантичної інтеграції України: проблеми вступу України в НАТО; підтримка з

боку США та інших країн-членів НАТО; постачання зброї й навчання військовослужбовців України у країнах НАТО.

7. Книговидання в Україні й світі

Під час війни український книжковий ринок не тільки продовжує існувати, а й знаходить можливості для розвитку. Десятки видавництв додруковували заплановані тиражі, призупинені з кінця лютого, а також готували й випускали нові. Під час війни було видано 290 нових назв.

З лютого 2022 р. обсяг книговидання в Україні зменшився майже наполовину. На кінець вересня видано 5500 книжок. Наклади знизилися на 35%.

Спостерігається стрімкий розвиток аудіо- й електронної книжки. Наприклад, із лютого по червень 2022 р. онлайн-книгарня Yakaboo продала 52 тис. електронних примірників.

Щодо розвитку світової видавничої галузі минулого року, то прогнози аналітиків справдилися. Обсяги продажу у 2022 р. випереджали рівень 2021 р., а в деяких категоріях зросли на понад 10%. Показники світового ринку книговидання збільшилися на 5,4%. За оцінками експертів, обсяг глобального видавничого ринку зростатиме із середньорічним темпом на 1%, тобто досягне \$18,69 млрд упродовж 2020—2025 рр.

За даними Publishers Weekly, продаж віддрукованих книг у 2022 р. загалом зріс на 7,9%. Позитивною динамікою вирізнявся сегмент художньої та документальної літератури для дітей і підлітків; книги для дорослих також додали в діапазоні 5—6%.

Головними гравцями на ринку художньої літератури у 2022 р. залишилися компанії, що входять до "великої п'ятірки": Penguin Random House, Hachette Livre Group, HarperCollins Publishers, Macmillan Publishers, Simon & Schuster, а також Turner Publishing, Chronicle Books і Coffee House Press.

Головними гравцями на ринку нехудожньої книги є HarperCollins, Bloomsbury, Scholastic, Pearson, McGraw Hill Publications, Penguin Random House, Hachette Livre, Thomas Reuters і Elsevier.

Показники світового ринку нехудожньої книги збільшилися з \$26,81 млрд у 2021 р. до \$28,61 млрд у 2022 р. За прогнозами фахівців, ринок досягне \$35,65 млрд у 2025 р. за щорічних темпів зростання 7,4%.

Упродовж 2022 р. на світових ринках збільшувалися обсяги продажу електронних книг, але нижчими темпами, ніж року позаминулого. На розвинених ринках (США та Велика Британія)

електронні книги принесли більшу частку доходу, ніж друковані. Підвищення рівня продажу становило 10,7% (2021 р. — 11,88%). Світовий ринок електронних книг оцінювався майже у \$20 млрд у 2022 р., і очікується, що він досягне \$23,12 млрд до 2026 р. зі щорічним зростанням майже на 5%.

Попит на аудіокниги у світі продовжує зростати, хоч і нижчими темпами: у 2019 р. на 16,4% проти 34,7% у 2018 р.; у 2020 р. — у межах 15%; до кінця 2021 р. — на 17%; у 2022 р. попит на аудіокниги фіксувався на рівні 18%.

Академічне книговидання, зокрема вищої школи Великої Британії та інших країн Європи й Америки, збільшило обсяг реалізації "професійної книги" на 3,8% за 2022 р. (бізнес, медицина, право, технічна, наукова література тощо). В окрему категорію входять наукові (університетські) публікації, частка продажу яких за той самий період склала майже \$42 млн, що на 2,3% більше, ніж у 2021 р. Видавці підручників спостерігали підвищений попит на цифровий освітній контент для студентів різного віку.

Найбільшими у 2022 р. були книжкові ринки Великої Британії, Німеччини, Франції, Іспанії та Італії. Загальна ринкова вартість оцінювалася майже в €40 млрд. Дані Statista свідчать, що половина всіх книг, проданих торік у світі, припадала на Китай і США.

Бібліотеки у 2022 р. збільшили видачу електронних книг майже на 20% порівняно з попереднім роком. Згідно з дослідженням Ithaka S+R, опублікованим у грудні 2022 р., посилилась і прискорила тенденція до інвестування бібліотек у цифрові ресурси та послуги.

Продажі книгарень зросли на 8% у порівнянні з 2021 р. Центральне місце у книготоргівлі традиційно посідає Amazon, обсяги реалізації якого зросли майже на 40%.

Аналітичні огляди з питань книговидання, ціноутворення, оподаткування та читання, що є одним із результатів НР за темою 1, опубліковано в журналі "Вісник Книжкової палати" [8—11], подано в Держкомтелерадіо у кварталних інформаційних записках і заключному звіті про виконання НР.

8. База даних суб'єктів видавничої справи (видавців) — користувачів систем ISBN, ISMN та ISSN за 2022 р. станом на 29.12.2022 містила відомості про 4623 суб'єкти видавничої справи, що проводять видавничу діяльність.

Упродовж 2022 р. у системі ISBN зареєстровано 58 нових видавців, яким присвоєно від-

повідні ідентифікатори. Найбільше зареєстровано нових користувачів системи ISBN із м. Києва — 37. Суб'єктів видавничої справи, що проводять видавничу діяльність у формі організаційно-правового господарювання "товариство з обмеженою відповідальністю", зареєстровано 24, фізичних осіб-підприємців — 19.

У 2022 р. (на 29.12.2022) надано в користування 121 Міжнародний стандартний номер серіальних видань (ISSN), 42 сертифікати та актуалізовано 38 записів у Міжнародній системі ISSN. Надано понад 3250 консультацій із питань ISBN/ISMN та ISSN.

У журналі "Вісник Книжкової палати" опубліковано статтю з історії створення ISBN [12].

Електронний реєстр помилкових ISBN, ISMN та електронні реєстри ідентифікаторів видавців у системах ISBN, ISMN за 2022 р. використано для публікації покажчика помилкових ISBN, ISMN у державних бібліографічних покажчиках "Літопис книг" і "Літопис нот".

9. Електронний масив статей до довідника "Календар знаменних і пам'ятних дат" за II, III, IV квартали 2022 р. та I квартал 2023 р. використано для публікації в однойменному виданні.

"Календар..." — щоквартальний журнал, який містить довідки про знаменні й пам'ятні дати наукового, суспільно-політичного та культурно-мистецького життя України й світу, нариси про відомих вітчизняних і зарубіжних письменників, діячів науки та культури. Подано також рекомендаційні списки літератури до ювілейних і пам'ятних дат. Для підготовки видання використано електронний масив наукових статей, створених за документами Державного архіву друку Книжкової палати України та інших джерел. "Календар..." виходить з анонсом подій, які мають відбутися в наступному кварталі.

Електронний масив статей про знаменні та пам'ятні дати, які відзначалися у квітні—грудні 2022 р. та у січні—березні 2023 р. налічував відповідно 1575 і 577 визначних подій.

Видання адресовано науковцям, працівникам бібліотек, навчальних закладів, широкому загалу читачів.

10. Розроблено проєкт національного стандарту ДСТУ 4861:— "Інформація та документація. Видання. Вихідні відомості". Проєкт національного стандарту відповідає міжнародним стандартам, положення яких стосуються презентації та ідентифікації періодичних видань,

оформлення титульних аркушів книг і подання інформації про назву серії, а саме таких: ISO 8:2019 "Documentation — Presentation of periodicals"; ISO 1086:1991 "Information and documentation — Title leaves of books"; ISO 7275:1985 "Documentation — Presentation of title information of series" у частині побудови, викладу та оформлення вихідних відомостей у неперіодичному (книжковому), періодичному та продовжуваному виданнях.

Проєкт національного стандарту розроблено на заміну ДСТУ 4861:2007, зібрано звід відгуків, проведено експертизу та оформлено справу стандарту. Підготовлений пакет документів передано на затвердження та набуття чинності до органу державної стандартизації — Українського науково-дослідного і навчального центру проблем стандартизації, сертифікації та якості.

11. Складено "Інструкцію про порядок надання Міжнародного стандартного номера серіального видання (ISSN) в Україні". Інструкцію призначено редакціям ЗМІ, суб'єктам видавничої справи, які випускають друковані та електронні ЗМІ для використання у практичній діяльності.

12. Продовжено впровадження національного еталона УДК в Україні. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.2017 № 177 "Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десятикової класифікації" Книжкову палату України визначено відповідальною за методичне забезпечення впровадження УДК.

Відредаговано національну базу даних "Універсальна десятикова класифікація (УДК)", розділ "Допоміжні таблиці" у кількості 35 564 поля з урахуванням індексу УДК, його опису та подальшого деталізування. Промарковано відповідними тегами загалом 15 825 класів (поле <01>), також до кожного класу відкориговано опис, примітки, приклади комбінування. Ця НР уможливила використання Універсальної десятикової класифікації українською мовою на сайті Консорціуму УДК [13].

Опрацьовано 1477 звернень від видавничих організацій і фізичних осіб щодо консультації з визначення індексів УДК, авторського знака для видань. Більшість звернень за географією були з Києва, а також Дніпра, Запоріжжя, Тернополя, Варви (Чернігівська обл.), Одеси, Золотоноші, Черкас, Львова, Білої Церкви, Глухова, Кривого Рогу, Харкова.

Наукову статтю щодо ліцензійного забезпечення впровадження національного еталона УДК в Україні о публіковано в журналі "Вісник Книжкової палати" [14].

13. Результати НР за темою регулярно відображалися на офіційному вебсайті Книжкової палати України (<http://www.ukrbook.net>), зокрема оперативні адміністративні дані про випуск видавничої продукції оновлювалися щотижнево на титульній сторінці сайту.

Наукова новизна результатів НР за темою 1: уперше розроблено та опрацьовано адміністративні дані випуску видавничої продукції суб'єктами видавничої діяльності у 2021—2022 рр.; розроблено проект національного стандарту; досліджено стан функціонування систем обов'язкового примірника, ISBN/ISMN та ISSN у 2022 р.; створено нові електронні інформаційні та бібліографічні ресурси.

ТЕМА 2

Об'єкти дослідження: обов'язкові примірники видань України 2021—2022, 1927, 1955, 1961, 1964—1991 рр., бази даних державної бібліографії за 2021 р.

Мета роботи: забезпечення суспільства повною, систематизованою за усіма галузями науки бібліографічною інформацією про всі види видань 2021—2022 рр., випущені на терені України, аналітичною інформацією про тематичну спрямованість книговидавання та публікацій у науковій періодиці; уведення в науковий обіг відомостей про окремі види видань ретроспективного фонду Державного архіву друку за визначений період.

Методи дослідження: аналітико-синтетичне опрацювання, бібліографічне виявлення, бібліометричний аналіз, бібліографічна характеристика, групування, систематизування.

Здійснено: аналітико-синтетичне опрацювання документного потоку видань 2021—2022 рр. і створено бази даних електронних каталогів усіх видів неперіодичних та періодичних (газет 2021 р., періодичних (крім газет) та продовжуваних 2022 р.) видань; державної бібліографії книг, авторефератів дисертацій, журнальних і газетних статей, рецензій за 2022 р., нотних, картографічних та образотворчих видань за 2021 р.; забезпечено тематичну повноту баз даних газетних і журнальних статей шляхом розроблення нових редакцій переліків газет і журналів, які підлягають суцільному перегляду й відбору публікацій, що увійшли у бази даних державної бібліографії минулого року; створено ретро-

спективні бази даних колгоспних газет 1961 р. (з Кіровоградської по Чернігівську обл.), журналів 1964 р., образотворчих видань 1955 р., книг мовою їдиш 1936—1937 рр., а також базу даних "Письменники доби становлення української державності: книжкові видання 1922 р."; здійснено історико-фондознавче дослідження та розроблено рукопис монографії "Книга і періодика України в історичному контексті: 1965—1991 рр."; сформовано тематичні бібліографічні бази даних щодо євроатлантичної інтеграції України за 2022 р.; актуалізовано записами минулого року зведені бібліографічні бази даних; здійснено бібліометричний аналіз баз даних державної бібліографії книг і публікацій у наукових журналах за 2021 р. і розроблено аналітичні огляди.

Результати НР та їх упровадження:

1. Бази даних електронних каталогів, поточної та ретроспективної державної бібліографії, тематичні бази даних загальним обсягом 64 230 записів використано для надання послуг користувачам, створення державних бібліографічних покажчиків, інформування державних органів влади.

Обсяг поточних баз даних — 56 144 записи, у тому числі:

- бази даних електронних каталогів неперіодичних видань — 22 167 записів;
- бази даних електронних каталогів періодичних і продовжуваних видань — 2744 записи;
- бази даних державної бібліографії (літописів) — 31 233 записи.

Ретроспективні бібліографічні бази даних (загальна кількість записів, створених у 2022 р., — 2693):

- колгоспних газет 1961 р. — 936 записів;
- періодичних (крім газет) і продовжуваних видань за 1964 р. — 261 запис;
- образотворчих видань 1955 р. — 941 запис;
- книг мовою їдиш 1936—1937 рр. — 276 записів;
- база даних "Письменники доби становлення української державності: книжкові видання 1922 р." — 279 записів.

З метою підготовки до подальшого оцифрування актуалізовано ретроспективну базу даних газет 1927 р. кількістю 127 записів.

Тематичні бази даних: загальний обсяг створених у 2022 р. баз даних — 5393 записи, зокрема:

- щодо євроатлантичної інтеграції України — 133 записи — передано в Держкомтеле-

радіо для виконання державної програми інформування громадськості;

— тематичних колекцій образотворчих плакатів — 5202 записи — з метою подальшої підготовки до випуску каталогу образотворчих плакатів.

2. *Нові редакції переліків періодичних і продовжуваних видань для суцільного перегляду та відбору публікацій у бази даних "Літопис газетних статей" і "Літопис журнальних статей" 2022 р.* використано для створення однойменних державних бібліографічних покажчиків та опубліковано на вебсайті Книжкової палати у розділі "Видавнича діяльність" [15].

Перелік газет містить 50 назв видань, перелік журналів, бюлетенів і збірників — 469 назв видань.

3. *Аналітичні огляди за матеріалами баз даних державної бібліографії 2021 р.* із використанням бібліометричних методів дослідження опубліковано в журналі "Вісник Книжкової палати":

— "Книги України у дзеркалі державної бібліографії" [16];

— "Дослідження тематичної спрямованості публікацій у науковій періодиці України 2021 року за розділами УДК" [17].

Проаналізовано 15 390 записів бази даних на книги 2021 р. і 11 791 запис на журнальні статті 2021 р.

4. *Актуалізовані записами поточного року зведені бази даних* електронних каталогів і державної бібліографії використано для контролю за доставлянням обов'язкового примірника документів, надання довідок користувачам.

У 2022 р. зведені бази даних актуалізовано 51 320 записами, у тому числі бази даних електронних каталогів — 22 167 записами, державної бібліографії — 29 153 записами.

Зведені бази даних електронних каталогів містять 661 936 записів, державної бібліографії — 1 075 990 записів, разом — 1 737 926 записів.

5. Здійснено *історико-фондознавче дослідження Державного архіву друку "Книга і періодика України в історичному контексті"* за 1965—1991 рр. У рамках проведеного дослідження видано останню з чотирьох монографію цієї серії [18].

6. *Фонд Державного архіву друку* у 2022 р. поповнено 64 422 виданнями. Кількісну характеристику фонду станом на 01.01.2023 наведено в табл. 1. Дані опубліковано на вебсайті Книжкової палати у розділі "Ресурси" [19].

Наукова новизна результатів за темою 2: уперше в Україні розроблено та видано монографію на основі історико-фондознавчого дослідження видань 1965—1991 рр. із фонду Державного архіву друку; створено бази даних державної бібліографії усіх видів видань за 2021—2022 рр.; сформовано бібліографічні бази даних тематичних колекцій образотворчих плакатів 1917—1955 рр.; розроблено аналітичні огляди на основі бібліометричного аналізу баз даних державної бібліографії книг і журнальних статей за 2021 р.; створено ретроспективні бази даних видань із фонду Державного архіву друку. Аналога цим розробкам немає.

Таблиця 1

Фонд Державного архіву друку станом на 01.01.2023

Вид видань	Кількість, друк. од.
Книги і брошури	1 161 597
Службові документи	8 922
Видання групового опрацювання	28 782
Автореферати дисертацій	99 621
Газети	11 126 276
Періодичні (крім газет) та продовжувані видання (журнали, бюлетені, збірники, календарі)	448 004
Нотні видання	21 372
Образотворчі видання	97 971
Картографічні видання	4 919
Текстові аркушеві видання	1 957 048
Електронні видання	1 329
Усього	14 955 841

Соціальний ефект полягає в забезпеченні суспільства бібліографічною інформацією про всі види видань, випущені в Україні у 2021—2022 рр.; аналітичними документами щодо книговидавництва та періодики; ретроспективною бібліографічною інформацією про фонд Державного архіву друку.

Висновки. У 2022 р. науковцями Книжкової палати України проведено низку прикладних наукових досліджень і здобуто результати, які мають практичне значення. Майже всі їх торік впроваджено в практику, інші буде використано для подальшого випуску видань або оцифрування фондів.

Результати НР також будуть використані: Держкомтелерадіо, Державною службою статистики України, іншими органами державної влади для визначення напрямів державної політики у видавничій справі та інформаційній сфері, суб'єктами видавничої справи, бібліотеками, організаціями в галузі ЗМІ, науковими установами та навчальними закладами, іншими користувачами інформації.

Сфери застосування: статистична, видавнича, інформаційна, бібліотечна, галузі науки, освіти, культури.

Список посилань

1. *Результати* наукових робіт Книжкової палати України / Держ. наук. установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова". URL: http://www.ukrbook.net/nd_result.html.
2. *Воронцова А., Черняк Г.* Книговидавнича діяльність в Україні за підсумками 2021 року. Вісник Книжкової палати. 2022. № 8. С. 5—13.
3. *Друк України.* Неперіодичні видання / Держ. наук. установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова". URL: http://www.ukrbook.net/statistika_.html#nepperiod.
4. *Жигун Т., Устіннікова Т.* Аналіз стану доставляння обов'язкових примірників видань України у 2021 році. Вісник Книжкової палати. 2022. № 11. С. 3—10.
5. *Друковані засоби масової інформації України* / Держ. наук. установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова". URL: <http://www.ukrbook.net/zmi.html>.
6. *Онищук М., Татарінова Л.* Україна — НАТО: підсумки 2021 року (огляд матеріалів українських і зарубіжних ЗМІ з питань євроатлантичної інтеграції України). Вісник Книжкової палати. 2022. № 1. С. 23—28.
7. *Онищук М.* Технології, форми та способи експліцитного впливу у сфері діяльності ЗМІ в умовах інформаційної агресії. Вісник Книжкової палати, 2022. № 10. С. 11—19.
8. *Онищук М., Татарінова Л.* Коротка історія канадського книговидавництва. Чи потрібна книговидавництву державна підтримка?. Вісник Книжкової палати. 2022. № 2. С. 19—25.
9. *Мильченко Л.* Вторинна неграмотність — наслідок кризи читання. Вісник Книжкової палати. 2022. № 1. С. 7—16; № 2. С. 10—19.
10. *Татарінова Л.* Нотатки до питання оподаткування електронних книг у світі. Вісник Книжкової палати. 2022. № 10. С. 6—10.
11. *Татарінова Л.* Фіксована ціна на книги: переваги й недоліки в мінливому ринковому середовищі. Вісник Книжкової палати. 2022. № 11. С. 10—17.
12. *Погореловська І.* Як Японія та МІ-6 сприяли створенню ISBN. Вісник Книжкової палати. 2022. № 7. С. 5—13.
13. *Universal Decimal Classification. Summary* / UDC Consortium. URL: <https://udcsummary.info/php/index.php?lang=uk&pr=Y>.
14. *Мураховський А., Муравйова В.* Ліцензійне забезпечення впровадження національного еталона Універсальної десятикової класифікації (УДК) в Україні: шляхи та перспективи актуалізації й оновлення. Вісник Книжкової палати. 2022. № 9. С. 4—12.
15. *Видавнича діяльність* / Держ. наук. установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова". URL: http://www.ukrbook.net/vydav_dil.html.
16. *Очеретяна Л.* Книги України у дзеркалі державної бібліографії (за матеріалами бази даних державної бібліографії "Літопис книг" за 2021 рік). Вісник Книжкової палати. 2022. № 5. С. 9—17.
17. *Вірич Т.* Дослідження тематичної спрямованості публікацій у науковій періодиці України 2021 року за розділами УДК. Вісник Книжкової палати. 2022. № 12. С. 10—18.
18. *Дояр Л. В.* Книга і періодика України в історичному контексті: 1965—1991 рр. Київ : Ліра-К, 2022. 222 с.
19. *Ресурси* / Держ. наук. установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова". URL: http://www.ukrbook.net/fond_arhiv_druk.html.

Applied scientific research of the Book Chamber of Ukraine in 2022: content, results, implementation

The article deals with applied scientific research carried out by the Ivan Fedorov State Scientific Institution "Book Chamber of Ukraine" in 2022.

A review of the list and content of works performed in accordance with the Calendar Plan was carried out. In particular, the objects of the research under topic 1 "Development and comprehensive analysis of administrative data on the issue of publications of Ukraine in 2021—2022 and the formation of electronic reference and information resources" became mandatory copies of publications, Ukrainian and foreign mass media, information databases, International standard numbers (ISBN, ISMN, ISSN), national reference tables of the Universal Decimal Classification (UDC), and the goal is to provide the industry and society with administrative data on the release of publishing products, which characterize the phenomena and processes that take place in the publishing sphere, electronic information resources on issues of publishing and library affairs; promoting the effective use by publishers of normative documents and informational materials to increase the general level of the culture of publishing products.

The objects of research on topic 2 "Development of databases of the current state bibliography of Ukraine in 2021—2022 and the retrospective fund of the 1920s, 1950s, 1960s." copies of the editions of Ukraine 2021—2022, 1927, 1955, 1961, 1964—1991, the database of the state bibliography for 2021 have become mandatory, and the purpose of the work is to provide society with complete, systematized bibliographic information on all branches of science editions of 2021—2022, published in Ukraine, with analytical information about the thematic focus of book publishing and publications in scientific periodicals; introduction into scientific circulation of information about certain types of publications of the retrospective fund of the State Printing Archive for a certain period.

Ways and means of implementation of the results of scientific works and areas of their use are given.

Keywords: administrative data; book publishing; monitoring; mandatory copy; mass media; UDK; national standard; ISBN/ISMN, ISSN; national bibliography; bibliometric analysis

References

1. *Rezultati naukovih robit Knizhkovoyi palati Ukrayini* (2022). Available at: http://www.ukrbook.net/nd_result.html.
2. Voroncova A. & Chernyak G. (2022). Knigovidavnicha diyalnist v Ukrayini za pidsumkami 2021 roku. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 8, pp. 5—13.
3. *Druk Ukrayini. Neperiodichni vidannya*. (2022). Available at: http://www.ukrbook.net/statistika_.html#neperiod.
4. Zhigun T. & Ustinnikova T. (2022). Analiz stanu dostavlyannya obov'yazkovih primirnikiv vidan Ukrayini u 2021 roci. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 11, pp. 3—10.
5. *Drukovani zasobi masovoyi informaciyi Ukrayini*. (2022). Available at: <http://www.ukrbook.net/zmi.html>.
6. Onishuk M. & Tatarinova L. (2022). Ukrayina — NATO: pidsumki 2021 roku (oglyad materialiv ukrayinskih i zarubizhnih ZMI z pitan yevroatlantichnoyi integraciyi Ukrayini). *Visnik Knizhkovoyi palati*, 1, pp. 23—28.
7. Onishuk M. (2022). Tehnologiyi, formi ta sposobi eksplicitnogo vplivu u sferi diyalnosti ZMI v umovah informacijnoyi agresiyi. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 10, pp. 11—19.
8. Onishuk M. & Tatarinova L. (2022). Korotka istoriya kanadskogo knigovidannya. Chi potribna knigovidavnicstvu derzhavna pidtrimka?. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 2, pp. 19—25.
9. Milchenko L. (2022). Vtorinna negramotnist — naslidok krizi chitannya. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 1, pp. 7—16; 2, pp. 10—19.
10. Tatarinova L. (2022). Notatki do pitannya opodatkovannya elektronnih knig u sviti. Larisa Tatarinova. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 10, pp. 6—10.
11. Tatarinova L. (2022). Fiksovana cina na knigi: perevagi j nedoliki v minlivomu rinkovomu seredovishi. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 11, pp. 10—17.
12. Pogorelovska I. (2022). Yak Yaponiya ta MI-6 spriyali stvorennnyu ISBN. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 7, pp. 5—13.
13. *Universal Decimal Classification. Summary*. (2022). Available at: <https://udcsummary.info/php/index.php?lang=uk&pr=Y>.
14. Murahovskij A. & Muravjova V. (2022). Licenzijne zabezpechennya vprovadzhennya nacionalnogo etalona Universalnoyi desyatkovoyi klasifikaciyi (UDK) v Ukrayini: shlyahi ta perspektivi aktualizaciyi j onovlennya. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 9, pp. 4—12.
15. *Vidavnicha diyalnist*. (2022). Available at: http://www.ukrbook.net/vydav_dil.html.
16. Ocheretyana L. (2022). Knigi Ukrayini u dzerkali derzhavnoyi bibliografiyi (za materialami bazi danih derzhavnoyi bibliografiyi "Litopis knig" za 2021 rik). *Visnik Knizhkovoyi palati*, 5, pp. 9—17.
17. Virich T. (2022). Doslidzhennya tematichnoyi spryamovanosti publikacij u naukovij periodici Ukrayini 2021 roku za rozdilami UDK. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 12, pp. 10—18.
18. Doyar L. V. (2022). *Kniga i periodika Ukrayini v istorichnomu konteksti: 1965—1991 rr.* Kyiv: Lira-K.
19. *Resursi*. (2022). Available at: http://www.ukrbook.net/fond_arhiv_druk.html.

Надійшла до редакції 23 березня 2023 року